

VAN NEDERLANDS-INDIË NAAR INDONESIAË

Overzicht gebeurtenissen

Periode 1945 - 1949

17 augustus 1945 - *Proclamatie van de Republiek Indonesië*

Op 15 augustus 1945 capituleert Japan. 2 dagen later roepen Sukarno en Hatta de onafhankelijkheid van Indonesië uit. Zij zijn de 2 belangrijkste leiders van de nationalistische beweging. Die dateert al van ver voor de Tweede Wereldoorlog.

Door het koloniale bewind is deze beweging altijd onderdrukt. Tijdens de Japanse bezetting groeit het Indonesische streven naar onafhankelijkheid sterk.

Door de nederlaag van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) in 1942 vermindert tegelijk het Nederlandse prestige in Indonesische ogen.

24 februari 1946 - *De eerste Nederlandse oorlogsvrijwilligers arriveren op Java*

Nederland stuurt oorlogsvrijwilligers (OVW'ers) naar de kolonie. Zij moeten het geweld bedwingen en de koloniale orde herstellen. Deze vrijwilligers zijn in 1944 en 1945 geworven. Ze zijn eigenlijk bestemd voor inzet in Europa.

De meeste van hen komen uit de zuidelijke provincies van Nederland.

Als de oorlog in Europa voorbij is besluit het kabinet ze naar Indonesië te sturen met de bedoeling om te strijden tegen de Japanners.

Deze vrijwilligers komen in november 1945 in Brits Malakka op Java aan.

De strijd tegen Japan is dan al voorbij.

Britten weigeren toegang Indië

Door ontwikkelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben Britse autoriteiten tijdelijk het gezag in Indonesië. Zij geven de OVW'ers voorlopig geen toestemming het land verder binnen te gaan door de gespannen situatie. In totaal gaan 25.000 OVW'ers naar Indonesië.

25 juli 1946 - *Malino-conferentie*

Nederland stelt tijdens een conferentie in de plaats Malino op Sulawesi voor deelstaten in te voeren. Dit is een idee van luitenant-gouverneur-generaal van Nederlands-Indië Hubertus Johannes van Mook.

Volgens zijn idee zal Indonesië in de toekomst zelfstandig worden. Namelijk in de vorm van een federatie van verschillende 'deelstaten' onder de naam 'Verenigde Staten van Indonesië'. Een van deze 'deelstaten' is de Republiek van Sukarno. De nieuwe staat blijft onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden met koningin Wilhelmina als staatshoofd.

Geen akkoord

De Republiek wil hier niets van weten. Sukarno wil eerst dat heel Indonesië onafhankelijk is in de vorm van een eenheidsstaat, geen federatie.

Pas daarna wil hij nadenken over het behoud van een band met Nederland.

14 augustus 1946 - *Oprichting Korps Militaire Politie*

De oprichting van het Korps Militaire Politie is op 14 augustus 1946.

Zij moeten de Koninklijke Landmacht in Indonesië ondersteunen en begeleiden.

Al snel wijzigt de naam in Korps Militaire Politie/Koninklijke Marechaussee.

September 1946 - *Vertrek van 1 Divisie '7 December' naar Indonesië*

Het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) kan met inzet van Nederlandse oorlogsvrijwilligers het geweld in Indonesië niet bedwingen.

Daarom besluit het kabinet dienstplichtigen te sturen. Nooit eerder was er overzee een inzet van dienstplichtige militairen. Nederland moet hiervoor de grondwet wijzigen.

Naamgeving

De naamgeving van de divisie, '7 December', verwijst naar de radiorede van koningin Wilhelmina op 7 december 1942. Hierin zegt zij een hervorming van de koloniale verhouding tussen Nederland en Indonesië toe na afloop van de Tweede Wereldoorlog.

Geleerd in West-Java

1 Divisie (ook wel de C-Divisie genoemd) wordt gestationeerd in West-Java.

In totaal gaan 95.000 landmacht dienstplichtigen naar Indonesië.

15 november 1946 - *Akkoord van Linggadjati*

Het akkoord van Linggadjati voorziet in de erkenning door Nederland van de Republiek Indonesië op Java en Sumatra. Maar ook de oprichting van de 'Verenigde Staten van Indonesië' op uiterlijk 1 januari 1949.

Deze gaan samen met Nederland verder in een unie.

Dekolonisatie

Het betekent dat Nederland in principeakkoord gaat met een geleidelijke en beperkte dekolonisatie. Beide partijen beloven hun troepensterkte te verminderen. Zij streven naar samenwerking op het gebied van defensie en legervorming.

Onderhandelingen mislukken

De onderhandelingen over de uitvoering van het akkoord mislukken.

Een politieke oplossing voor het conflict verdwijnt daarmee uit het zicht.

Juli 1947 - *Aankomst van 2 Divisie 'Palmboom' in Indonesië*

Er gaat een 2e divisie dienstplichtigen naar Indonesië. Naast het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) en de dienstplichtigen van 1 Divisie '7 December' komt de 'Palmboom'-divisie. De standplaats van deze D-Divisie is Midden-Java. Vlak na aankomst is deze divisie al nodig voor een grote militaire actie.

21 juli 1947 - *De 'Eerste Politionele Actie'*

De onderhandelingen over de uitvoering van het akkoord van Linggadjati mislukken. Het kabinet besluit hierna een militaire actie tegen de Republiek te voeren. Dit is de zogeheten Eerste Politionele Actie. Het doel is om de Republiek Indonesië tot politieke inschikkelijkheid te dwingen. Maar ook om de belangrijkste productiegebieden op Java en Sumatra in handen te krijgen en de economie weer op gang te brengen. De actie is ingegeven door financiële nood: de bodem van de Nederlandse schatkist komt in zicht.

Amfibische operatie

De Koninklijke Marine voert een grote amfibische operatie uit.

Talrijke landingsvaartuigen krijgen dekking van grotere oppervlakteschepen.

Ook vliegtuigen van de Marine Luchtvaart Dienst (MLD) ondersteunen de operatie.

Nederland staakt actie

De Mariniersbrigade gaat in Pasir Poetih aan land. Al na 4 dagen hebben de mariniers de hele oosthoek van Java in handen. Onder zware internationale druk stopt de actie op 5 augustus. Generaal Simon Spoor komt tot de conclusie dat ze het offensief eigenlijk moeten voortzetten. Net zo lang tot Yogyakarta in Midden-Java in Nederlandse handen is gevallen. Yogyakarta is namelijk het centrum van de Republiek en de zetel van de Republikeinse regering.

Moeizame guerrillastrijd

Na afloop van de actie breekt een periode van moeizame strijd aan.

De Republikeinse troepen zijn niet uitgeschakeld en zetten de strijd voort in de vorm van een guerrilla. Generaal Spoor meent dat hij deze guerrilla snel kan bedwingen, maar hij onderschat deze fase van de strijd.

17 januari 1948 - *De Renville-overeenkomst getekend*

De Renville-overeenkomst is het tweede politieke akkoord tussen Nederland en de Republiek. De ondertekening vindt plaats op het Amerikaanse marineschip USS Renville.

De overeenkomst is grotendeels een bevestiging van eerdere afspraken uit het akkoord van Linggadjati. Het komt tot een wederzijdse afbakening van territorium. En een (in theorie) terugtrekking van Republikeinse troepen uit de Nederlandse gebieden. Nederland hoopt dat de guerrillastrijd daardoor afneemt, maar dat gebeurt niet.

19 december 1948 - *De 'Tweede Politionele Actie'*

De voortgezette onderhandelingen over een definitieve politieke regeling lopen stuk. Nederland lanceert opnieuw een groot militair offensief tegen de Republiek: de Tweede Politionele Actie. Het doel is om Jogjakarta, het resterende deel van Java en een zo groot mogelijk deel van Sumatra te veroveren.

En om de Republikeinse regering ten val te brengen en de Republikeinse strijdkrachten te vernietigen.

Mariniers gaan aan land

De Mariniersbrigade gaat eerst aan land bij Glondong in het noordoosten van Java. Later landen ze ook op verschillende plaatsen op Sumatra.

Bij de Tweede Politionele Actie zijn er meer amfibische en ondersteunende luchtacties dan tijdens de 1e actie. Er zijn tientallen schepen, vliegtuigen en landingsvaartuigen bij betrokken.

Verovering Yogyakarta

Parachutisten en commando's van het Korps Speciale Troepen veroveren Yogyakarta onder bevel van luitenant-kolonel Van Beek. De Republikeinse top, onder wie Sukarno, wordt gevangengenomen. Het Republikeinse leger weet de dans grotendeels te ontspringen en begint een guerrilla.

Internationale druk

Het Nederlandse optreden leidt ertoe dat de internationale gemeenschap inclusief de Verenigde Staten de kant van de Republiek kiest. Opnieuw maakt zware internationale druk een eind aan de actie, op 5 januari 1949.

7 mei 1949 - *De Van Royen-Roem-overeenkomst*

De Van Royen-Roem-overeenkomst biedt uitzicht op een definitieve politieke oplossing van het conflict. Tijdens een Ronde Tafel Conferentie zijn er onderhandelingen over de spoedige soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië. Zonder een overgangperiode onder Nederlands toezicht en beheer. Wel houdt Nederland vast aan de vorming van een federatie van Indonesische staten verbonden met Nederland in een unie. En met de koningin als staatshoofd.

Ontruiming Yogyakarta

De overeenkomst heeft ook militaire consequenties. De Nederlandse troepen moeten Yogyakarta prijsgeven en ontruimen. Terwijl zij enkele maanden eerder deze stad hebben veroverd. Dit zorgt voor grote spanningen in het leger. De ontruiming van Yogyakarta begint op 30 juni.

27 december 1949 - *Overdracht van soevereiniteit aan Indonesië*

Koningin Juliana ondertekent de overdracht van de soevereiniteit aan de Verenigde Staten van Indonesië. De eerste president wordt Sukarno. Er komt een einde aan 350 jaar Nederlandse bestuurlijke en militaire aanwezigheid in de Indische archipel. Alleen Nieuw-Guinea blijft Nederlands bezit.

Uitroepen van de eenheidsstaat

De Indonesische regering maakt in 1950 al een eind aan de federale structuur (de 'Verenigde Staten van Indonesië') en roept de eenheidsstaat uit.

In 1956 maakt zij ook een eind aan de unie met Nederland.

Zij blijft zich inspannen voor de inlijving van Nieuw-Guinea bij Indonesië.

Overdracht aan Indonesische marine

De Koninklijke Marine draagt haar taken over aan de Indonesische marine. Wel behoudt de marine nog enige tijd een vertegenwoordiging in Indonesië. Namelijk om het Indonesisch marinepersoneel op te leiden en bekend te maken met het over te dragen materieel. De Gouvernements Marine komt onder Indonesisch beheer.

26 juli 1950 - *Opheffing van het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger*

Op 26 juli 1950 komt een eind aan het bestaan van het koloniale leger. Op dat moment telt het nog ongeveer 65.000 militairen. Van de 15.000 Nederlandse militairen gaan er 7.500 over naar de landmacht. 7.500 militairen zwaaien af (demobiliseren).

Van de 50.000 Indonesische militairen gaan er 26.000 over naar het leger van Indonesië. 20.000 demobiliseren en 4.000 komen naar Nederland. De laatste groep bestaat uit Ambonese militairen die niet naar het Indonesische leger willen overgaan. Van de Indonesische regering mogen zij niet terugkeren naar de Molukse eilanden vanwege de politieke toestand daar. Het besluit is dat ze ‘tijdelijk’ naar Nederland gaan. In totaal gaat het om 12.000 personen, omdat hun vrouwen en kinderen ook meegaan. Zij zullen niet meer terugkeren en in Nederland blijven.

Begin Molukse gemeenschap in Nederland

Zij vormen het begin van de Molukse gemeenschap in Nederland. Zij streven naar een onafhankelijke republiek in de Zuid-Molukken.

KNIL-traditie

Het Regiment Van Heutsz zet de traditie van het KNIL in Nederland voort. De oprichtingsdatum van het regiment is 1 juli 1950.

Bron: [*Nederlands Instituut voor Militaire Historie*](#)